

Кічурчак М. В.
д-р екон. наук, проф.,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
м. Львів, Україна
ORCID: 0000-0002-1927-5704

ДИНАМІКА ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У СЕКТОРІ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ: ВНЕСОК ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

Одним із визначальних чинників розвитку економіки України стало зміцнення сектора інформації та комунікації у створенні доданої вартості. Це зумовлено здатністю суб'єктів господарювання розробляти та впроваджувати нові продукти та технології, розширювати сфери застосування цифрових комунікацій, а також адаптуватися до швидких змін ринкового середовища. Важливу роль у цьому процесі відіграють різні економічні агенти, зокрема фізичні особи-підприємці (ФОП). Водночас, повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула не лише на загальну соціально-економічну ситуацію, а й на окремі сектори, зокрема на сектор інформації та комунікації. Зміни в умовах ведення бізнесу, посилення економічних, соціальних і політичних викликів зумовлюють необхідність аналізу основних тенденцій у створенні доданої вартості фізичними особами-підприємцями цього сектора як у довоєнний період, так і під час війни.

На науково-методологічному рівні це дослідження продовжує аналіз економічних, соціальних та регіональних чинників і трендів розвитку сектора інформації та комунікації, а також його значення для України. Зокрема, у попередніх дослідженнях теоретично обґрунтовано взаємозв'язки між сектором інформаційно-комунікаційних технологій та наданням суспільних благ у національній економіці [1] та його вплив на структурні зміни в економіці країн ЄС [2]. Крім того, за допомогою побудови системи одночасних рівнянь було визначено роль сектора інформації та комунікації у просторовому розвитку, формуванні креативної економіки, а також у забезпеченні сталого розвитку та повоєнної відбудови [3; 4]. Водночас доцільним є вивчення динаміки доданої вартості, створеної ФОП у секторі інформація та комунікація України впродовж 2014–2023 рр.

Згідно з даними таблиці 1, у 2014–2021 рр. спостерігалось значне зростання частки доданої вартості за витратами виробництва у секторі інформація та комунікація, створеної фізичними особами-підприємцями. За цей період вона збільшилася у 2,6 раза, що свідчить про зростання ролі малого бізнесу у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Така динаміка зумовлена відносною легкістю започаткування бізнесу, відсутністю суттєвих бар'єрів для входження на ринок, зростаючим попитом на інформаційно-комунікаційні послуги та активною цифровізацією економіки України.

Водночас у 2014–2024 рр. виявлено суттєві регіональні відмінності у створенні доданої вартості фізичними особами-підприємцями у секторі інформації та комунікації. Лідерами за цим показником були м. Київ, Дніпропетровська, Київська, Львівська, Одеська та Харківська області. Зокрема, у 2021 році частка м. Києва становила 6,64 % загального обсягу доданої вартості, тоді як Львівська область забезпечила 2,19 %. Така концентрація пояснюється Така концентрація пояснюється високим рівнем розвитку виробничої інфраструктури, наявністю освітнього та наукового потенціалу, а також активною діяльністю високотехнологічних кластерів. Важливим фактором є й доступність кваліфікованих кадрів, що сприяє зростанню підприємницької активності у секторі інформації та комунікації.

Однак згідно з даними таблиці 1, у 2022–2023 рр. фізичні особи-підприємці суттєво скоротили обсяги створеної доданої вартості в секторі інформації та комунікації. У порівнянні з 2021 р. це скорочення становило 18,7 раза. Війна спричинила масове згорання підприємницької діяльності у цьому секторі, що особливо помітно в регіонах, які зазнали значних руйнувань і втрат – Донецькій, Луганській та Харківській областях. Це свідчить про необхідність адаптації фізичних осіб-підприємців до нових умов, зокрема через зміну профілю діяльності внаслідок втрати ринків збуту їхніх послуг.

Таблиця 1 – Додана вартість за витратами виробництва фізичних осіб-підприємців у секторі інформація та комунікація у розрізі регіонів України, % до загального обсягу

Регіон	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Україна	8,90	12,60	14,54	15,80	17,27	18,94	21,40	22,83	1,22	1,06
Вінницька область	0,28	0,38	0,43	0,44	0,49	0,53	0,58	0,61	0,03	0,04
Волинська область	0,08	0,11	0,13	0,14	0,15	0,17	0,21	0,24	0,03	0,04
Дніпропетровська область	0,72	1,10	1,27	1,31	1,41	1,52	1,74	1,87	0,32	0,16
Донецька область	0,31	0,37	0,38	0,32	0,35	0,37	0,40	0,37	0,02	0,02
Житомирська область	0,15	0,20	0,24	0,27	0,29	0,31	0,35	0,38	0,01	0,01
Закарпатська область	0,08	0,10	0,12	0,14	0,15	0,17	0,19	0,23	0,03	0,02
Запорізька область	0,28	0,35	0,42	0,46	0,48	0,54	0,65	0,69	0,03	0,02
Івано-Франківська область	0,12	0,16	0,20	0,23	0,26	0,29	0,33	0,38	0,04	0,03
Київська область	0,42	0,65	0,77	0,88	1,00	1,15	1,33	1,45	0,05	0,07
Кіровоградська область	0,08	0,10	0,12	0,14	0,16	0,18	0,20	0,21	0,02	0,03
Луганська область	0,12	0,16	0,14	0,11	0,11	0,12	0,12	0,11	...	0,00
Львівська область	0,79	1,18	1,43	1,60	1,72	1,87	2,07	2,19	0,10	0,10
Миколаївська область	0,21	0,29	0,31	0,34	0,36	0,37	0,42	0,46	0,01	0,01
Одеська область	0,46	0,66	0,77	0,83	0,88	0,97	1,09	1,17	0,15	0,06
Полтавська область	0,17	0,21	0,24	0,28	0,31	0,35	0,39	0,43	0,03	0,02
Рівненська область	0,10	0,14	0,17	0,19	0,20	0,23	0,26	0,29	0,02	0,02
Сумська область	0,11	0,16	0,19	0,21	0,23	0,24	0,28	0,31	0,02	0,03
Тернопільська область	0,07	0,11	0,13	0,14	0,17	0,20	0,23	0,25	0,02	0,02
Харківська область	1,29	1,73	1,96	2,08	2,24	2,42	2,71	2,82	...	0,09
Херсонська область	0,11	0,16	0,17	0,19	0,20	0,21	0,25	0,26	0,00	0,00
Хмельницька область	0,10	0,14	0,18	0,20	0,23	0,26	0,29	0,33	0,02	0,02
Черкаська область	0,18	0,28	0,32	0,35	0,37	0,42	0,51	0,55	0,05	0,05
Чернівецька область	0,10	0,11	0,13	0,15	0,17	0,18	0,21	0,24	0,01	0,01
Чернігівська область	0,16	0,22	0,26	0,28	0,29	0,30	0,33	0,35	0,01	0,01
м. Київ	2,43	3,52	4,06	4,54	5,07	5,58	6,24	6,64	0,12	0,17

Джерело: обчислено автором на основі [4].

Отже, в Україні у період 2014–2023 рр. додана вартість, створена фізичними особами-підприємцями у секторі інформації та комунікації, демонструвала мінливі тенденції. У 2014–2021 рр. фіксувався швидкий розвиток цього сектору, який різко загальмувався у 2022–2023 рр. через повномасштабне вторгнення. Крім того, виявляються значні регіональні відмінності у діяльності фізичних осіб-підприємців щодо створення доданої вартості. Відновлення діяльності малого бізнесу у секторі інформації та комунікації буде залежати від безпекової ситуації та ефективності заходів держаної політики у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Кічурчак М. Теоретико-методологічні засади впливу сектору інформаційно-комунікаційних технологій на відтворення суспільних благ у національній економіці. *Економічний простір*. 2021. № 175. С. 7–12. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/175-1>.
2. Кічурчак М. Структурні зміни в секторі інформації та комунікації в системі креативної економіки країн ЄС: досвід для України. *Економіка і прогнозування*. 2022. № 3. С. 115–130. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2022.03.115>.
3. Kichurchak M. Information and communication sector at the core of Ukraine's creative economy: assessing the structure of intercorrelations for sustainable development and postwar recovery. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2023. Вип. 49. С. 3–18. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2023.49.0.4901>.
4. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 21.03.2025).